

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770
e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR LIETAS IEROSINĀŠANU

Rīgā

2010. gada 28. aprīlī

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Gunārs Kūtris un tiesneši Kaspars Balodis un Viktors Skudra, sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 105/2010), ko iesniegusi J.F. (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja),

k o n s t a t ē j a :

1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu izvērtēt Civillikuma 358. panta un 364. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 96. pantam, ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām 12. pantam, Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8. pantam un ANO Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 17. pantam.

Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu lieta par likuma atbilstību Satversmei ir piekritīga Satversmes tiesai, bet saskaņā ar šā panta 6. punktu Satversmes tiesai ir piekritīga lieta par Latvijas nacionālo tiesību normu atbilstību tiem Latvijas noslēgtajiem starptautiskajiem līgumiem, kuri nav pretrunā ar Satversmi.

2. Civillikuma (turpmāk – CL) 358. pants un 364. pants (turpmāk arī – apstrīdētās normas) paredz:

“358. Garā slimie, kam trūkst visu vai lielākās daļas garīgo spēju, atzīstami par rīcības nespējīgiem un tiesiski nespējīgiem pārstāvēt sevi un pārvaldīt savu mantu un ar to rīkoties, kādēļ pār viņiem iecerama aizgādība.

364. Ja tiesa garā slimo atzinusi par izveseļojušos, t.i., par rīcības spējīgu, tā uzdod bāriņtiesai atlaist aizgādņus no amata pēc tam, kad viņi iesnieguši norēķinu un nodevuši veselību atguvušajai personai mantu, kas atradusies viņu pārvaldībā.”

Saskaņā ar CL 358. pantu 2003. gada 5. jūnijā Latgales priekšpilsētas tiesa atzina Pieteikuma iesniedzēju par rīcības nespējīgu. Ar Rīgas domes Rīgas bāriņtiesas (*datums*) lēmumu par Pieteikuma iesniedzējas aizgādni iecelts viņas brālis V.F.

(*datums*) Rīgas bāriņtiesa, pamatojoties uz Pieteikuma iesniedzējas lūgumu, iesniedza Rīgas Latgales priekšpilsētas tiesai pieteikumu par Pieteikuma iesniedzējas atzīšanu par rīcības spējīgu. Latgales priekšpilsētas tiesa šo pieteikumu noraidīja.

(*datums*) Pieteikuma iesniedzēja vērsās Rīgas bāriņtiesā, lūdzot atjaunot viņai rīcībspēju daļēji. Pieteikuma iesniedzēja norādīja, ka, neraugoties uz to, ka viņai ir nepieciešama palīdzība finansiālu jautājumu risināšanā, atsevišķas viņas tiesības (piemēram, tiesības veidot ģimenes dzīvi, strādāt vienkāršu darbu, vēlēt) tiekot liegtas nepamatoti. Rīgas bāriņtiesa atbildes vēstulē informēja Pieteikuma iesniedzēju par to, ka Latvijas normatīvie akti neparedzot personas rīcībspējas daļēju ierobežošanu.

Pieteikumā izteikts viedoklis, ka apstrīdētās normas ierobežo Pieteikuma iesniedzējas tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību lielākā apmērā nekā tas nepieciešams.

2.1. Pieteikuma iesniedzēja CL 358. pantu apstrīd tiktāl, ciktāl tas paredz, ka ikviena persona, kam trūkst visu vai lielākās daļas garīgo spēju, atzīstama par pilnīgi rīcības nespējīgu un tiesiski nespējīgu pārstāvēt sevi un pārvaldīt savu mantu un ar to rīkoties. Paredzot tikai viena veida un apjoma rīcībspējas ierobežojuma noteikšanu, tiekot liegtas citas alternatīvas, kas būtu saudzējošākas pret attiecīgo personu, piemēram, daļēja rīcības spējas ierobežošana.

2.2. Pieteikuma iesniedzēja CL 364. pantu apstrīd tiktāl, ciktāl tas paredz izveseļošanu kā vienīgo kritēriju, saskaņā ar kuru personai var atjaunot rīcības spēju. Līdz ar to tiekot liegtas iespējas atjaunot rīcības spēju, pamatojoties uz tiem pašiem kritērijiem, saskaņā ar kuriem tā tiek atņemta (spēju pārstāvēt sevi un pārvaldīt savu mantu un ar to rīkoties).

3. Nedz Satversmes tiesas likums, nedz arī Satversmes tiesas reglaments *expressis verbis* nerisina jautājumu par to, vai persona, kas atzīta par rīcības nespējīgu, var iesniegt konstitucionālo sūdzību. Atsaucoties uz juridisko literatūru un Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi, pieteikumā ir sniegts pamatojums viedoklim, ka personas rīcībspējas ierobežošana tai automātiski neatņem un neierobežo pamattiesības un iespēju pašai iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā. Šā viedokļa izvērtēšana ir cieši saistīta ar prasījuma izvērtēšanu konkrētajā lietā un veicama lietas izspriešanas gaitā. Satversmes tiesas kolēģijas jau iepriekš ir secinājušas, ka gadījumos, kad pastāv vairāki pretrunīgi viedokļi par to, vai lieta ierosināma, viedokļu izpēte un izvērtēšana veicama Satversmes tiesas lietas sagatavošanas un izskatīšanas gaitā, nevis izskatot pieteikumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2007. gada 17. jūlija lēmuma par lietas ierosināšanu 3. punktu, lieta Nr. 2007-14-01*).

Līdz ar to tas, ka Pieteikuma iesniedzēja ir atzīta par rīcības nespējīgu, konkrētajā gadījumā neliedz ierosināt lietu Satversmes tiesā.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona pieteikumu par Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktā paredzētās lietas ierosināšanu var iesniegt tai noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā, tas ir, kā konstitucionālo sūdzību. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, tikai ievērojot Satversmes tiesas likuma 19.² panta prasības.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem ir gūstams ieskats, ka apstrīdētās normas skar Pieteikuma iesniedzēju pašu, pieteikumā ir pamatota iespējamība, ka Pieteikuma iesniedzējai ir aizskartas Satversmē noteiktās pamattiesības, un ir norādīts, ka nepastāv iespējas aizstāvēt šīs tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta prasībām.

5. Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts noteic, ka pieteikumā jānorāda pieteikuma juridiskais pamatojums.

5.1. Pieteikumā ir sniegts juridiskais pamatojums iespējamībai, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 96. pantam.

5.2. ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām 12. pants, Eiropas cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8. pants un ANO Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 17. pants

pieteikumā galvenokārt analizēts, interpretējot Satversmes 96. pantu kopsakarā ar šīm normām. Pieteikumā nav sniegts pamatojums tam, ka minētie starptautiskie dokumenti paredzētu personai vēl papildus tādas tiesības, kas neietilptu Satversmes 96. panta tvērumā. Līdz ar to pieteikums daļā par apstrīdēto normu atbilstību minētajām normām ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

6. Daļā par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 96. pantam pieteikums atbilst arī citām Satversmes tiesas likumā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. pantu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

n o l ē m a:

1. Ierosināt lietu “Par Civillikuma 358. panta un 364. panta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 96. pantam” pēc konstitucionālās sūdzības (pieteikums Nr. 105/2010), ko iesniegusi J.F.

2. Atteikties ierosināt lietu par Civillikuma 358. panta un 364. panta atbilstību ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām 12. pantam, Eiropas cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 8. pantam un ANO Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 17. pantam pēc konstitucionālās sūdzības (pieteikums Nr. 105/2010), ko iesniegusi J. F.

3. Uzaicināt institūciju, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeimu – līdz 2010. gada 28. jūnijam iesniegt Satversmes tiesai savu atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Satversmes tiesas 1. kolēģijas priekšsēdētājs

G. Kūtris